

Commissie Dierenwelzijn – ethiek en Wetgeving

Houderijrichtlijnen

Cluster 2c

I-V etende inheemse vogelsoorten.
Orde Passeriformes (3)

2021

Document 2021 DE&W 15

© 2021 [Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers](#)

De NBvV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de teksten van deze monografie of de toepassing van de adviezen.

Printed on demand:

Bondsbureau [Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers](#)
Bergen op Zoom

Op het voorblad *Panurus biarmicus* – Baardman
Foto: © Alois van Mingeroet.

Inleiding

Eén van de pijlers van de Missie van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is: *Het bevorderen van een kennis- en informatieoverdracht naar haar leden toe, waardoor zij in staat kunnen zijn hun vogels hobbymatig en duurzaam te houden, met in achtneming van de normen en waarden op het gebied van de gezondheid en het welzijn van hun vogels.*

De basiskennis die nodig is op een verantwoorde wijze kooi- en volièrevogels te houden is verwoord in het “Handboek Vogelverzorging” geschreven door de Commissie Dierenwelzijn –ethiek en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers. ISBN 978-90-582129-5-5.

Aanvullend op het Handboek Vogelverzorging zijn en worden voor veel vogelsoorten “Houderijrichtlijnen” geschreven.

Op basis van de praktijkervaringen van fokkers wordt extra aandacht besteed aan de huisvesting- en verzorgingsnormen die specifiek van toepassing zijn voor de beschreven vogelsoort.

Ook het verloop van het broedseizoen wordt beschreven.

De beschreven vogelsoorten zijn opgedeeld in clusters.

Deze indeling is afgeleid van de indeling in groepen zoals die in de avicultuur gebruikt worden.

Iedere cluster is ingericht in een vermelding van de orde, familie, geslacht en soort in een alfabetische volgorde van de wetenschappelijke namen.

In de praktijk is het vaak gewenst dat een vogelliefhebber bij het aanschaffen van een nog niet eerder gehouden vogelsoort, vooraf zo volledig mogelijk wordt geïnformeerd over de specifieke kennis die nodig is om op een verantwoorde wijze de vogelsoort te houden en of er mee te fokken.

Een houderijrichtlijn is hiervoor een goede informatiebron.

Alle verschenen houderijrichtlijnen zijn, opgedeeld in clusters, beschikbaar op de website van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers. www.nbv.nl

Onlosmakelijk verbonden met houderijrichtlijnen zijn huisvestingsrichtlijnen.

In bijlage A is een huisvestingsmatrix opgenomen voor vogelsoorten die behoren tot cluster 2c.

Voorjaar 2020

Gereviseerd augustus 2021

Commissie Dierenwelzijn, -ethiek en Wetgeving NBvV

Afdeling Educatie en kennisoverdracht.

Henk van der Wal

Jan de Bruine

Inhoudsopgave Cluster 2c

Insecten- en vruchtenetende inheemse vogels

Orde: Passeriformes

Algemene houderijrichtlijn voor insecten en vruchtenetende
Inheemse vogelsoorten. 6

Familie; Panuridae = baardmannetje

Geslacht Panurus

Panurus biarmicus Baardman 12

Familie: Paridae – echte mezen

Geslacht Cyanistes

Cyanistes caeruleus Pimpelmees 19

Geslacht Parus

Parus ater Zwarte mees 25

Parus cristatus Kuifmees 31

Parus major Koolmees 37

Parus montanus Matkopmees 43

Parus palustris Glanskopmees 49

Familie Phylloscopidae = bos (loof) zangers

Geslacht Phylloscopus

Phylloscopus trochilus Fitis 55

Phylloscopus collybita Tjiftjaf 61

Phylloscopus sibilatrix Fluiter 67

Familie Prunellidae = heggemussen

Geslacht Prunella

Prunella collaris Alpen heggemus 73

Prunella modularis Heggemus 79

Familie Sittidae = boomklevers

Geslacht Sitta

Sitta europaea Boomklever 85

Bijlage A:

Huisvestingsmatrix voor vogelsoorten, opgenomen in cluster 2c 92

Commissie Dierenwelzijn – ethiek en Wetgeving

Algemene Houderijrichtlijn

Insecten- en vruchtenetende inheemse vogelsoorten

Cluster 2c

Doel van de algemene houderijrichtlijn voor insecten- en vruchtenetende Inheemse vogels.

Het doel van deze algemene houderijrichtlijn is het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met deze groep vogels die wordt gerekend tot de volièrè- en kooivogels. Dit vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volièrè- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze groep vogels gewaarborgd is als zij in een beschermde omgeving en een gecontroleerd milieu worden gehouden. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het soort eigen gedrag, het in stand houden van een goede welzijn en gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Verklaring NBvV code.

De gebruikte code is opgebouwd op basis van het NBvV vraagprogramma 2020 t/m 2024. De lettercode b.v. G1 heeft betrekking op de sectie waarin de vogelsoort is ingedeeld. De dan volgende cijfercode geeft met de eerste twee cijfers aan in welke groep de vogel is ingedeeld en de dan volgende cijfers geven aan wat het volgnummer in de groep is. Soms zijn de man en de pop in opeenvolgende volgnummers aangegeven.

Soortspecifieke houderijrichtlijnen.

Naast deze algemene houderijrichtlijn zijn voor meerdere soorten afzonderlijke specifieke houderijrichtlijnen geschreven.

Deze zijn verzameld in het document Houderijrichtlijnen Cluster 2a, 2b, 2c en 2d
Documentnummers 2020 DE&W 13 t/m 2010 DE&W 16

Taxonomie

In cluster 2b zijn alleen de families en geslachten opgenomen van aantoonbaar in Nederland gehouden vogels waarvoor houderijrichtlijnen beschikbaar zijn en die behoren tot de orde Passeriformes.

Familie	Geslacht	Soorten
Panuridae	Panurus	1 soort
Paridae	Cyanistes	1 soort
	Parus	5 soorten
Phylloscopidae	Phyloscopus	3 soorten

Prunellidae	Prunella	2 soorten
Sittidae	Sitta	1 soort

Land van herkomst

Insecten- en vruchtenetende inheemse vogels komen voor in alle landen die behoren tot de EU

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoorten is toegelaten:

- onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

Inheemse insecten- en vruchten etende vogels hebben de status van “inheemse beschermde” vogelsoort.

Het houden van en fokken met deze soorten is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de insecten- en vruchtenetende inheemse vogelsoorten toegestaan is als de vogels voorzien zijn van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

Voor inheemse insecten- en vruchtenetende vogels, die als kooi- en volièrevogels worden gehouden, kunnen aanvullende beschermende maatregelen vastgesteld zijn in o.a.

Verdrag van Bern;

Verdrag van Bonn

Status IUCN Red List

De status op de IUCN Red List of Threatened Species geeft de mate van bedreiging op het voortbestaan van een vogelsoort aan. De gradaties die daarbij worden onderscheiden zijn uitgestorven (EX), uitgestorven in het wild (EW), kritiek = ernstig bereigd (CR), bedreigd (EN), kwetsbaar (VU), gevoelig (NT), van bescherming afhankelijk (CD), niet bedreigd = veilig (LC).

Het is sterk afhankelijk van de soort welke gradatie van toepassing is.

De van toepassing zijnde status moet per soort vastgesteld worden en staat vermeld op de houderijrichtlijn van een beschreven soort.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een

houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Als vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, het groot brengen van de nakomelingen, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen¹ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een zaadetende inheemse vogelsoort lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij gorzen kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

- Virale aandoeningen
- Bacteriële en mycotische aandoeningen
- Parasitaire aandoeningen
- Metabole en erfelijke aandoeningen
- Traumatische aandoeningen

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een zaadetende inheemse vogelsoort lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij insecten- en vruchtenetende vogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

- Virale aandoeningen
- Bacteriële en mycotische aandoeningen
- Parasitaire aandoeningen
- Metabole en erfelijke aandoeningen
- Traumatische aandoeningen

Huisvesting

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze wordt uitgegeven door de NBvV.

---

¹ Cie DE&W NBvV, *Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels"*. 2020, uitgave NBvV. Documentnummer 2020 DE&W 04.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor insecten- en vruchtenetende inheemse vogels

Deze vogels kunnen ondergebracht worden in met riet, bamboe en hoog gras beplante buitenvolières, maar ook in grote binnenvluchten en vluchtkooien.

Als de vogels in broedkooien worden gehuisvest dan verdient het de voorkeur per koppel een kooi te gebruiken met afmetingen van 80 x 80 x 40 cm. voor kleine soorten en 100 x 100 x 50 cm voor de soorten vanaf 15 cm. of groter. (lxhxb)

De zitstokken worden dan aan de uiterste zijden aangebracht.

Op deze manier hebben de vogels ook in een vluchtkooi voldoende vliegruimte.

Als vogels binnen worden gehouden moet de luchtvochtigheid schommelen tussen 60 tot 70%.

De luchtkwaliteit in de vogelverblijven moet goed zijn; schoon en voldoende geventileerd.

De temperatuur binnen moet niet lager zijn dan 10° C terwijl de maximale temperatuur niet hoger dan 30° C moet bedragen.

Vogels die in een buitenvolière zijn ondergebracht moeten bij vorst naar binnen worden gebracht.

De vogels blijven vrijwillig buiten vliegen bij temperaturen minder dan 15° C.

Vogels zijn gevoelig voor mist/vocht. In de herfst met nachten met kans op nevel, mist, koude en regen worden de vogels binnen gehouden.

Inheemse vogelsoorten hebben daglicht nodig. Alleen dan krijgen ze voldoende tijd voor voedselopname en de opbouw van een algemene conditie.

Uitgangspunt is dat de vogels tenminste 15 uren daglicht krijgen. Tijdens de rustperiode is een minimum van 12 uur voldoende.

Licht is belangrijk, daarom moeten binnenverblijven voorzien worden van kunstmatige verlichting door middel van verlichtingsarmaturen. De voorkeur gaat uit naar het gebruik van lichtbronnen die ook een hoeveelheid UV straling uitzenden.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de inheemse insecten- en vruchtenetende vogels is aanvullend onderstaand van toepassing:

Het zijn als regel sociale vogels die in een ruime volièr goed samengehouden kunnen worden met andere in- en uitheemse vogels. Voorbeelden daarvan zijn zebra-vinken, andere gorzen soorten, spitsstaartamadines, Chinese dwergkwartels, Forbes papegaaiamadines.

Indien het gedrag van een inheemse vogelsoort hiervan afwijkt, wordt dit vermeld in de afzonderlijk geschreven specifieke houderijrichtlijn.

Het fokken

Inheemse vogelsoorten zijn in het tweede jaar broedrijp.

Het broedseizoen begint in het voorjaar zo tussen maart en april.

Ze maken zelf een nestje op de grond, in een rietpol of tussen de beplanting.

Per broedseizoen worden niet meer dan twee broedrondes mogelijk gemaakt. Afhankelijk van de omstandigheden kan een derde broedronde ingelast worden.

In iedere broedronde worden 3 tot 5 eitjes gelegd. Na het leggen van het laatste eitje begint de pop te broeden.

De broedtijd bedraagt zo'n 13 - 14 dagen.

Het gemiddelde uitkomstpercentage is 90 – 100%.

De jonge vogels worden bijna uitsluitend gevoerd met insecten. Als de pop al weer zit te broeden in een door de man nieuw gemaakt nest worden de jonge vogels gevoerd door de man.

In de periode tot aan de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

De jongen komen goed door de jeugdruï.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoorten wordt gefokt. Door de NBvV zijn voor de meeste inheemse soorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater

De richtlijnen voor de voeding zijn moeilijker te geven omdat er nogal wat verschil zit tussen een insecteneter en een vruchteneter.

In de specifieke houderijrichtlijnen zijn per vogelsoort de juiste voedingsmethoden aangegeven. Belangrijk is bij aankoop vooraf te weten welk type voeding verstrekt moet worden.

In hoofdzaak een insecteneter:

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.

Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insecteneters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiezel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

Sommige vogels zijn vruchten en insecteneters.

Ze krijgen dus geen zaden maar palletvoer F16 van Versela Laga, fruit en insecten.

Daarnaast worden de Beo korrels en Remeline Lijsterkorrels van dezelfde fabrikant gegeven. Dit kan dan nog worden aangevuld met meelwormen en fruit.

Als er jongen zijn wordt het menu uitgebreid met universeelvoer van Avian Delikat.

Het fruit wordt verrijkt met Nutri Boost van Avian. De vogels eten het liefst de hele dag fruit. De voedingswaarde van het fruit is niet volledig toereikend.

Kiemzaden, groenten en fruit kunnen een aanvulling vormen op de voeding van de vogels. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de hoge vochtwaarden die geen echte voedingswaarde hebben.

Gespecialiseerde fokkers geven hun vogels in het broedseizoen als voedingssupplement ook diepvries pinkies en buffalowormen. Dit vanwege een hoog eiwit gehalte, goed voor de groei van de jonge vogeltjes en het in broedstemming brengen van volwassen vogels. Voorkomen moet worden dat er een overdosering van dierlijk eiwit optreedt. Soms zal de pop dan vroegtijdig de jongen verlaten en opnieuw beginnen te nestelen.

Voor een goede spijsvertering is het nodig dat de vogels over kiezel en grit kunnen beschikken.

Vogels hebben ook mineralen nodig. Deze zitten onvoldoende in de mengsels. Tekorten aan mineralen kunnen ernstige gezondheidsproblemen geven. Om dit te voorkomen zijn diverse zachtvoerders en zelfs voedingssupplementen beschikbaar.

Dagelijks dient schoon drinkwater in drinkfonteintjes of drinkflesjes te worden aangeboden waarbij deze fonteintjes of flesjes ook dagelijks schoongemaakt worden.

Dagelijks hebben vogels ook schoon badwater nodig voor het onderhoud van de bevedering. Badwater moet slechts een beperkte tijd per dag worden verstrekt om vervuiling tegen te gaan. In volières en vluchten moet een voorziening worden getroffen dat vervuiling van de bodembedekking tegen gaat.

In kooien kan badwater verstrekt worden door middel van kunststof badjes die tijdelijk voor de kooi worden gehangen. In volières kan badwater worden vertrekt in open schalen.

Overigen

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Inheemse vogelsoorten die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Identificatie en registratie.

Inheemse vogelsoorten moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

De uitgever van deze ringen dient een administratie bij te houden waaruit blijkt aan wie dergelijke ringen zijn afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe die de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is niet voor alle soorten verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf en Verkoop

De aanschaf van inheemse vogels als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels. Het verdient aanbeveling dat de verkoper aan de koper niet alleen een overdrachtsverklaring afgeeft, maar ook een kopie van de bijbehorende houderijrichtlijn.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de inheemse vogelsoorten is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat een inheemse vogelsoort een kans van overleving heeft.

Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn, –ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze algemene houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten, uitgave van de NBvV. 2015 - 2020

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2011, deel 16, ISBN 9788496553781

Arnoud B. van den Berg, Lijst van Nederlandse vogelsoorten, 2021

Lou Megens, 't Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, Europese cultuurvogels in opmars", 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Specifieke houderijrichtlijn Baardmannetje

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.018.008/009

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Timaliidae = timalia's
Geslacht: Panurus

Soort: **Panurus biarmicus biarmicus**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn twee ondersoorten van de nominaatvorm:

Panurus b. ruscicus

Panurus b. occidentalis

Land van herkomst:

De nominaatvorm komt voor in Engeland, Oost-, Zuid-, en centraal Europa

Oorspronkelijk biotoop:

Moerassen en rietvelden.

Beschrijving vogel:

Het Baardmannetje heeft een grootte van 16,5 cm, gemeten tussen de punt van de snavel en het uiteinde van de staart,

Er is een kleurverschil tussen de man en de pop.

De man heeft een smalle, spitse en naar verhouding lange gele snavel. Rond de snavel zijn de zogenaamde snorharen aanwezig. Het oog heeft een zwarte pupil met een gele iris.

De kop en nek zijn helder blauwgrijs. De man laat een zwarte baardtekening zien.

De kin is witgrijsachtig.

De rug is helder blauwgrijs. De keel en de borst zijn diep kaneelbruin van kleur.

De buik is lichtbruin. De flanken zijn kaneelbruin en de stuit is crèmebruin.

De vleugel en staartpennen zijn zo diep mogelijk kaneelbruin. De omzoming van alle vleugelpennen is wit. De buitenvlag van de vleugelpennen heeft een witte spiegel. Die van de staart zijn wit omzoomd.

De pop heeft een hoornkleurige snavel. De iris van het oog is roodbruin.

De kop en nek zijn grijsachtig tot kaneelbruin. De pop heeft geen baardtekening.

De rug is bruin, fletser dan bij de man. De keel en borst zijn wit, met een crème waas.

De buik is lichtbruin.

De slagpennen van de vleugels zijn bruin, de buitenvlag heeft een witte spiegel.

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 1219/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

Het Baardmannetje wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met het Baardmannetje is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met het Baardmannetje toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De soort komt voor op bijlage II van de Bern Convention

De soort komt voor op bijlage II van de Bonn Convention (trekkende diersoorten)

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd.

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor het **Baardmannetje**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen.

Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van voliëre- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen² van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Baardmannetje lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van voliëre- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor het Baardmannetje.

Het Baardmannetje is een echte rietvogel.

Deze vogelsoort is eigenlijk niet geschikt om in een kooi te houden.

De voorkeur gaat uit naar een vlucht van bijvoorbeeld 200 x 100 x 200cm.

Het is niet aan te bevelen andere vogelsoorten in dezelfde vlucht te plaatsen. Ook tijdens het broedseizoen moeten niet meerdere mannen bij elkaar geplaatst worden.

Vogels die in een buitenvoliëre of vlucht zijn ondergebracht kunnen bij vorst naar binnen worden gebracht.

De vogels blijven vrijwillig buiten vliegen bij temperaturen minder dan 15° C.

Vogels zijn gevoelig voor mist/vocht. In de herfst met nachten met kans op nevel, mist, koude en regen worden de vogels afgeschermd gehouden of hebben ze de beschikking over een tocht- en vorstvrij nachthok. In het algemeen zitten ze 's winters gewoon buiten.

---

² Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en voliërevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor het Baardmannetje is aanvullend onderstaand van toepassing:

Indien een ruime volière beschikbaar is met veel rietaanplant kunnen Baardmannetjes buiten het broedseizoen samen gehouden worden met andere Europese cultuurvogels.

Het fokken met het Baardmannetje.

Baardmannetjes zijn in hun tweede jaar broedrijp.

Het broedseizoen begint meestal in april/mei.

Bij voorkeur worden Baardmannetjes tijdens het broedseizoen in een volière of vlucht gehouden.

Het nest van een Baardmannetje wordt gemaakt in een open nestkastje, traliekastje, nestkorfje met een kokosnest vastgebonden in een ruime bos riethalmen. Als nestmateriaal gebruiken ze kokosvezels en grassen.

In het broedseizoen wordt tweemaal en maximaal driemaal de gelegenheid geven om te broeden.

Per broedronde worden vier tot vijf eieren gelegd.

De vogels broeden samen de eieren uit.

De broedtijd bedraagt 13 - 14 dagen. Het uitkomstpercentage is variabel, soms tot 100%

In de periode tot aan de jeugdruï is geen sprake van een opvallend sterftcijfer.

De jongen komen soms maar matig door de jeugdruï.

Inventarisatie fokverslagen.

Vogelxpress 2003, no. 3, blz. 11 e.v.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, juni 2007, blz. 187

De Europese Cultuurvogels, 2007, no. 5, blz. 183 e.v.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, febr. 2016, blz. 10 e.v.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, sept. 2020, blz. 28

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.

Door de NBvV zijn voor de geslachten de gerekend worden tot de Europese Cultuurvogels standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

Baardmannetjes zijn insectenetende inheemse vogels.

In de zomer en het broedseizoen bestaat de voeding hoofdzakelijk uit insecten.

In de winter schakelen ze geleidelijk over op zaden. Het spijsverteringssysteem wordt hier dan ook op aangepast.

Het beste is de Baardmannetjes een zaadmengeling te geven die in de handel bekend staat onder een mengeling voor inlandse vogels of Europese cultuurvogels. Ook is een gorzen zaadmengeling beschikbaar waaruit de grotere zaden zijn verwijderd.

Als insectenvoer kan universeelvoer gegeven worden al dan niet aangevulde met insectenpaté.

Daarnaast moeten insecten gevoerd worden in de vorm van buffalowormen en pinkies. Aangeraden wordt geen meelwormen te voeren. Te veel meelwormen veroorzaken bij de mannetjes een verhoogde paardrift en zullen nesten verstoren.

Insecteneters krijgen geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen.

Grit, kalk en maagkiezel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Baardmannetjes die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

De vogels worden gedurende vijf jaar als Eigen Kweek beschouwd en worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Identificatie en registratie.

Baardmannetjes moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,8 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe die de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor een geringd Baardmannetje niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Baardmannetjes als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij het Baardmannetje is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat het Baardmannetje kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van dit houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn,-ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld. Daarbij werd de praktijkervaring ingebracht door A.v.d.Zande-v.d.Hazel. M.T.v.d. Zande, G. Bril, M. Hoogstra, fokkers van Baardmannetjes en leden van de NBvV

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten , uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 66.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker* ,uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels.

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,

uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2007, deel 12, ISBN 9788496553422

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, 't Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars*", 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International 2014. *Panurus biarmicus*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.2. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn

Pimpelmees

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.018.002

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Paridae = echte mezen
Geslacht: Cyanistes caeruleus

Soort: **Cyanistes caeruleus caeruleus**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn acht ondersoorten:

Land van herkomst:

Geheel Europa met uitzondering van het hoge Noorden.

Oorspronkelijk biotoop:

Leeft vooral in loofbossen en gemengde bossen, parken en tuinen.

Beschrijving vogel:

De Pimpelmees heeft een grootte van 12 cm.

Er is enig kleurverschil tussen de man en de pop. Meestal zijn de poppen wat fletser van kleur.

De snavel is klein en spits. De oogring, iris en pupil zijn zwart.

Het voorhoofd is wit. De kruinbevedering is diepblauw. De zwarte oogstreep begint aan de snavelbasis en loopt door het oog naar de zwarte band in de nek. Onder deze band loopt een brede blauwe nekband. De wang- en oorstreek is wit. Aan de onderzijde van de kop bevindt zich een zwarte band die een bef vormt onder de snavel. De zwarte band loopt vervolgens rond de hele kop.

De rug en stuit zijn olijf groen.

De hals en borst zijn helder geel. De flanken zijn wat dieper geel. De buik en onderlichaam zijn wit. Vanaf de onderzijde van de borst loopt een verticale zwarte streep naar het onderlichaam.

De vleugeldekveren zijn kobaltblauw. Tussen de vleugeldekveren en de vleugelpennen loopt een witte band. De vleugelpennen zijn zwart met een witte buitenvlag. De staartpennen zijn blauw met een witte zoom en zwarte toppen.

De pootkleur is grijsblauw tot zwart met zwarte nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;

- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten
onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie:
Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Pimpelmees wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Pimpelmees is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Pimpelmees toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Pimpelmees komt voor op bijlage II van het Verdrag van Bern.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volièr- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtname van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volièr- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de Pimpelmees is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volièr- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen³ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Pimpelmees lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Bij de Pimpelmezen kan zich vooral hematomochrosis (ijzerstapeling in de lever) voor doen.

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Pimpelmees.

De Pimpelmees is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Pimpelmees al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van 300 x 100 x 200 cm.(lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Tijdens het broedseizoen kunnen Pimpelmezen ondergebracht worden in een broedkooi met de afmeting van 80 x 40 x 50 cm.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

---

³ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Voor de Pimpelmees is aanvullend onderstaand van toepassing:

Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen.

Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Kuifmezen of andere insectenetende inheemse vogels bij de vogels worden geplaatst.

Het fokken met de Pimpelmees.

Pimpelmezen zijn in hun derde levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april.

Het zijn holenbroeders en maken zelf een nest in een berkenblok of nestkastje. Als nestmateriaal wordt mos, pluus en dierlijk haar gebruikt.

Per broedseizoen wordt als regel niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden zeven tot vijftien eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit.

De broedtijd is 12 – 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%.

De jonge vogels moeten de eerste dagen in het nest volop levend voer in de vorm van micromeelwormen, spinnetjes en kleine insecten beschikbaar krijgen. Als ze wat ouder zijn kunnen grote insecten worden gevoerd.

In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, april 2007, blz. 86 e.v.

Vogelxpresse 2013, no.4, blz. 157 e.v.

Vogelxpresse 2017, no.2, blz. 41 e.v.

Vogelxpresse 2020, no. 6, blz. 39 e.v.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, juni 2016, blz. 24 e.v.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt. Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de inheemse vogelsoorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Pimpelmees is in hoofdzaak een insecteneter.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.

In de winter schakelt de vogel over op kleine zaden van b.v. naaldbomen, wilgen en berkenbomen

Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insectenetters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Pimpelmezen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende vijf jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Pimpelmezen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,5 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de ongeringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de Pimpelmees voorzien van een gesloten pootring niet verplicht.

(Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Pimpelmezen als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Pimpelmees is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Pimpelmees een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten, uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 62.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels'* 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2010, deel 15, ISBN 9788496553682.

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*, uitgeverij Ornis, 2006.
ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International. 2014. *Cyanistes caeruleus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2014: e.T22711944A62549918. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn Zwarte Mees

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 018.007

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Paridae = echte mezen
Geslacht: Parus

Soort: **Parus ater ater**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn 24 ondersoorten:

Land van herkomst:

Geheel Europa met uitzondering van het hoge Noorden.

Oorspronkelijk biotoop:

Leeft vooral in naaldbomen en berkenbomen

Beschrijving vogel:

De Zwarte Mees heeft een grootte van 11 cm.

Er is geen kleurverschil tussen de man en de pop.

Het verdient aanbeveling daartoe een endoscopisch of DNA onderzoek via de veren te laten uitvoeren.

De snavel is klein, spits en zwart van kleur. De iris en pupil zijn zwart.

De kopbevedering is in hoofdzaak zwart van kleur. De wang- en oorstreek zijn wit.

De kopbevedering is bij het voorhoofd zo lang dat wanneer de vogel zich ergens druk om maakt, er een klein kuifje op de kop gevormd wordt. Achter in de nek is een kleine witte vlek aanwezig. De rug en stuit zijn grijs met een iets blauwe tint..

De keel en hals zijn zwart. De afscheiding tussen de hals en de borst is niet echt scherp getekend.

De borst is beige, overgaand in geelachtig bruin. De flankenbuik en onderlichaam zijn iets dieper bruin.

De kleine vleugeldekveren zijn grijs met een blauwe tint. De vleugelpennen zijn zwartbruin met een lichte zoom. De vleugelpennen hebben aan het uiteinde een witte vlek waardoor er twee witte verticale banden over de vleugels lopen. De staartpennen zijn zwartbruin met een iets gele tint.

De poten en nagels zijn zwart

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoonosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;

- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten
onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie:
Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Zwarte Mees wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Zwarte Mees is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Zwarte Mees toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Zwarte Mees staat op de Vogelrichtlijn in bijlage I.

De Zwarte Mees is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern

De Zwarte Mees is geplaatst op de nieuwe Rode lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels (bijgewerkt 21 april 2018) met als criterium "gevoelig".

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de Zwarte Mees

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluidende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen⁴ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Zwarte Mees lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij mezen kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Bij de Zwarte Mezen kan zich vooral hematomochrosis (ijzerstapeling in de lever) voor doen.

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Zwarte Mees.

De Zwarte Mees is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Zwarte Mees al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van 300 x 100 x 200 cm.(lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Zwarte Mees is aanvullend onderstaand van toepassing:

---

⁴ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen. Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Kuifmezen of andere insectenetende inheemse vogels bij de vogels worden geplaatst.

Het fokken met de Zwarte Mees.

Zwarte Mezen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp. Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april. Het zijn holenbroeders en maken zelf een nest in een berkenblok of nestkastje. Per broedseizoen wordt als regel niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden vijf tot zeven eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit. De broedtijd is 12 – 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%. De jonge vogels moeten de eerste dagen in het nest volop levend voer in de vorm van spinnetjes en kleine insecten beschikbaar krijgen. Als ze wat ouder zijn kunnen grote insecten worden gevoerd. In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, april 2006, blz. 128 e.v.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt. Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de inheemse vogelsoorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Zwarte Mees is in hoofdzaak een insectener. Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalwormen en overige insecten. In de winter schakelt de vogel over op kleine zaden van b.v. naaldbomen, wilgen en berkenbomen

Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insecteneters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Zwarte Mezen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende vijf jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Zwarte Mezen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,6 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Zwarte Mees niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Zwarte Mezen als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Zwarte Mees is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Zwarte Mees een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn, -ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten, uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 61.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2014

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012*
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars", 2009*
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2007, deel 12, ISBN 9788496553422.

Herman Kremers, *Beschermde of niet...uw vogels en de wet*, uitgeverij Ornis, 2006.
ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International 2014. *Parus ater*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.3. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn Kuifmees

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.018.005

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Paridae
Geslacht: Lophophanes

Soort: **Lophophanes cristatus cristatus**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn zes ondersoorten:

Land van herkomst:

Geheel Europa, met uitzondering van het hoge Noorden, het uiterste Oosten en Engeland.

Oorspronkelijk biotoop:

In parken en open naaldbossen.

Beschrijving vogel:

De Kuifmees heeft een grootte van 12 cm.

Er is geen kleurverschil tussen de man en de pop.

Het verdient aanbeveling daartoe een endoscopisch of DNA onderzoek via de veren te laten uitvoeren.

De zwarte snavel is kort en spits. Het voorhoofd en de bovenzijde van e kop zijn zwart met een witte omzoming van de kopveertjes. Halverwege de kop bevindt zich een naar achteren toe gerichte zwarte kuif. De achterzijde van de kuif is wit. De zijkanten van de kop zijn lichtgrijs. Achter het oog loopt een zwarte oogstreep. De onderzijde van de wang- en oorstreek is begrensd met een zwarte streep die achter de kop samenkomt met de oogstreep. Vanuit de nek loopt een zwarte nekband die onder aan de hals overvloeit in de zwarte bef. De nek en rug zijn zwartgrijs. De stuit is bruingrijs.

De keel en bef zijn zwart. De borst, buik en onderlichaam zijn lichtgrijs. De flanken zijn beige bruin.

De vleugeldekveren zijn bruingrijs. De vleugelpennen zijn bruingrijs met een lichte buitenvlag.

De staartpennen zijn grijs.

de pootkleur is grijs met donkere nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;

- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Kuifmees wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Kuifmees is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Kuifmees toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Kuifmees is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de voliëre- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met voliëre- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Kuifmees**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte voliëre- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen⁵ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Kuifmees lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Bij de Kuifmees kan zich vooral hematomochrosis (ijzerstapeling in de lever) voor doen.

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Kuifmees.

De Kuifmees is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Kuifmees al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van 300 x 100 x 200 cm. (lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

---

⁵ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Voor de Kuifmees is aanvullend onderstaand van toepassing:
Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen.
Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Roodborsttapuiten bij de vogels worden geplaatst.
De Kuifmezen zijn dan rustige vogels en prachtig om te houden.

Het fokken met de Kuifmees.

Kuifmezen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.
Het broedseizoen begint ongeveer in de maand mei.
Er wordt gebroed in een nestblok met een gat. Dit nestblok moet dan voor 100% gevuld worden met een blok "piepschuim". De vogels hakken zelf hun nest uit. Ook kan een berkenstam gebruikt worden die voldoende zacht is voor de vogels om zelf hun nest uit te hakken.
Per broedseizoen wordt als regel eenmaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden acht tot dertien eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit.
De broedtijd is 13 dagen. Het uitkomstpercentage ligt op zo'n 60%.
In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, dec. 2005, blz. 399 e.v.
Vogellexpresse, 2015, no. 2, blz. 79 e.v.
Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, , juli 2015, blz. 8 e.v.
Vogellexpresse, 2013, no. 4, blz. 157 e.v.
Vogellexpresse 2021, no. 3, blz. 4 e.v.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt. Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de inheemse vogelsoorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Kuifmees is in hoofdzaak een insecteneter. In de winter kan ook zaad erbij worden gegeven.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.
Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insecteneters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volièren verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Kuifmezen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende twee jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie

Kuifmezen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,7 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Kuifmees niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf

De aanschaf van Kuifmezen als kooi- of volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE

Bij de Kuifmees is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Kuifmezen een kans van overleving heeft.

Bij ontsnapping uit de volièere of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Daarbij werd de praktijkervaring ingebracht door Lou Megens, fokker van Kuifmezen.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van voliëre- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met voliëre- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten , uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 63.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012*
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars"*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2010, deel 15, ISBN 9788496553682.

Links.

BirdLife International 2014. *Parus cristatus*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.3. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn Koolmees

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.018.001

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Paridae = echte mezen
Geslacht: Parus

Soort: **Parus major major**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn 34 ondersoorten:

Land van herkomst:

Geheel Europa met uitzondering van Siberië.

Oorspronkelijk biotoop:

Leeft in alle soorten bossen, parken en tuinen.

Beschrijving vogel:

De Koolmees heeft een grootte van 14 - 15 cm.

Er is een kleurverschil tussen de man en de pop.

De snavel is klein, spits en zwart. De iris en pupil zijn zwart.

De kopbevedering is tot in de nek glanzend zwart. De rug en rugmantel zijn groengeel. De stuit is blauwgrijs. De keel is glanzend zwart. De borst, flanken en buik zijn geel. Deze kleur loopt in het onderlichaam uit tot wit.

Op de borst en buik is een zwarte band aanwezig die doorloopt tot in het onderlichaam.

Deze zwarte band is bij de man breder dan bij de pop.

Het vleugeldek is blauwgrijs. De toppen van de vleugelpennen zijn zwart, iets gezoomd.

In het midden van de vleugels loopt een witte vleugelband.. De staartpennen zijn blauwgrijs, in het midden is de kleur donkerder.

De poten zijn donkergrijs met donkere nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Koolmees wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van “inheemse beschermde” vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Koolmees is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Koolmees toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Koolmees is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Koolmees**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen ⁶van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt.

---

⁶ Cie DE&W NBvV, Monografie “*Het communiceren met kooi- en volièrevogels*”, 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Koolmees lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Bij de Koolmezen kan zich vooral hematomochrosis (ijzerstapeling in de lever) voor doen.

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Koolmees.

De Koolmees is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Koolmees al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van 300 x 100 x 200 cm.(lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Koolmees is aanvullend onderstaand van toepassing:

Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen.

Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Kuifmezen of andere insectenetende inheemse vogels bij de vogels worden geplaatst.

Het fokken met de Koolmees.

Koolmezen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april.

Ze maken zelf een nest in een nestkastje met b.v. de afmetingen van 11 x 11 x 28 cm., met een invlieg gat van 32 mm. Het nestmateriaal bestaat vooral uit mos.

Per broedseizoen wordt als regel niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden vijf tot soms 13 eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit. De broedtijd is 12 – 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%. De jonge vogels moeten de eerste dagen in het nest volop levend voer in de vorm van spinnetjes en kleine insecten beschikbaar krijgen. Als ze wat ouder zijn kunnen grote insecten worden gevoerd. In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, febr. 2009, blz. 49

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt. Daarnaast zijn er meerdere kleurmutaties bij de fokkers ontstaan en erfelijk vastgelegd.

Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de inheemse vogelsoorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Koolmees is in hoofdzaak een insecteneter.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.

In de winter schakelt de vogel over op kleine oliehoudende zaden en bessen.

Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insecteneters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volièrës verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Koolmezen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende vijf jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Koolmezen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,6 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Koolmees niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Koolmezen als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Koolmees is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Koolmees een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn,-ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

Standaardreizen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten , uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 61.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels"* ,2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars"*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2010, deel 15, ISBN 9788496553682.

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International 2014. *Parus major*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2015.2. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.linxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn Matkopmees

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.018.004

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Paridae = echte mezen
Geslacht: Parus

Soort: **Parus montanus montanus**

Soorten/ondersoorten:

Er vier ondersoorten:
Parus m. kleinschmidte
Parus m. borealis
Parus m. rhenenus
Parus m. salicarius

Land van herkomst:

Geheel Europa met uitzondering van Siberië.

Oorspronkelijk biotoop:

Leeft in alle soorten bossen, parken en tuinen.

Beschrijving vogel:

De Matkopmees heeft een grootte van 12 cm.
Er is geen kleurverschil tussen de man en de pop.
De snavel is klein, spits en zwart. De iris en pupil zijn zwart.
De kopbevedering is tot in de nek mat zwart. Achter op de nek is de kleur bruingrijs. De wangstreek is wit. De rug en rugmantel en stuit zijn grijsbruin. De keelvlek is zwart en klein, maar is niet geheel strak afgetekend.. De borst en buik zijn bruingrijs. De flanken zijn licht beigebruin. Het onderlichaam is iets lichter.

De vleugeldekken zijn warm bruin. met omzoming. Op de armpennen lopen lichte banen
De vleugel- en staartpennen zijn zwartbruin met een smalle bruine omzoming.
De poten zijn grijs met grijze nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen)

onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;

b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:

onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;

c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);

d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Matkopmees wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van “inheemse beschermde” vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Matkopmees is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Matkopmees toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Matkopmees is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

De Matkopmees staat op de nieuwe Rode lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels (bijgewerkt 21 april 2018) met de status “gevoelig”.

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtname van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Matkopmees**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid, het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen⁷ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart.

---

⁷ Cie DE&W NBvV, Monografie “*Het communiceren met kooi- en volièrevogels*”, 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Matkopmees lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Bij de Matkopmezen kan zich vooral hematomochrosis (ijzerstapeling in de lever) voor doen.

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Matkopmees.

De Matkopmees is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Matkopmees al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van 300 x 100 x 200 cm.(lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Matkopmees is aanvullend onderstaand van toepassing:

Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen.

Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Kuifmezen of andere insectenetende inheemse vogels bij de vogels worden geplaatst.

Het fokken met de Matkopmees

Matkopmezen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april.

Mezen zijn holenbroeders. Ze maken zelf een nest in een nestkastje met b.v. de afmetingen van 11 x 11 x 28 cm., met een invlieggat van 32 mm. Het nestmateriaal bestaat vooral uit mos.

Per broedseizoen wordt als regel niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden vijf tot soms 13 eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit.

De broedtijd is 12 – 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%.

De jonge vogels moeten de eerste dagen in het nest volop levend voer in de vorm van spinnetjes en kleine insecten beschikbaar krijgen. Als ze wat ouder zijn kunnen grote insecten worden gevoerd.

In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Er zijn geen fokverslagen aangetroffen.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.

Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de inheemse vogelsoorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Matkopmees is in hoofdzaak een insecteneter.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.

In de winter schakelt de vogel over op kleine oliehoudende zaden en bessen.

Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insecteneters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volièrres verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Matkopmezen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende vijf jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Matkopmezen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,5 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de Matkopmees verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Matkopmezen als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Matkopmees is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Matkopmees een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten , uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 64.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels'* 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2010, deel 15, ISBN 9788496553682.

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International. 2012. *Parus montanus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T22711703A38464844.<www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Paridae = echte mezen
Geslacht: Parus

Soort: **Parus palustris palustris**

Soorten/ondersoorten:

Er is ondersoort:
Parus p. dresseri

Land van herkomst:

Geheel Europa met uitzondering van Siberië.

Oorspronkelijk biotoop:

Leeft in alle soorten bossen, parken en tuinen.

Beschrijving vogel:

De Glanskopmees heeft een grootte van 12 cm.

Er is geen kleurverschil tussen de man en de pop.

De snavel is klein, spits en zwart. De iris en pupil zijn zwart.

De kopbevedering is tot in de nek glanzend zwart. Achter op de nek is de kleur bruiner. De wangstreek is licht crèmeachtig De rug en rugmantel en stuit zijn bruin. De keelvlak is zwart, maar is niet geheel strak afgetekend.. De borst en buik zijn licht crèmeachtig. De flanken zijn bruin bewaasd,

De vleugeldeken zijn diep bruin. De vleugel- en staartpenen zijn zwartbruin.

De poten zijn donkergrijs met donkere nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Glanskopmees wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van “inheemse beschermde” vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Glanskopmees is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Glanskopmees toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Glanskopmees**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen⁸ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

---

⁸ Cie DE&W NBvV, Monografie “*Het communiceren met kooi- en volièrevogels*”, 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Glanskopmees lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Bij de Glanskopmezen kan zich vooral hematomochrosis (ijzerstapeling in de lever) voor doen.

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van voliëre- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Glanskopmees.

De Glanskopmees is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een voliëre of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Koolmees al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van 300 x 100 x 200 cm.(lxbxh)

Als verrijking van de voliëre of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in voliëre of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte voliëre of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Glanskopmees is aanvullend onderstaand van toepassing:

Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of voliëre onder te brengen.

Als de voliëre groot genoeg is en goed beplant kunnen Kuifmezen of andere insectenetende inheemse vogels bij de vogels worden geplaatst.

Het fokken met de Glanskopmees

Glanskopmezen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april.

Mezen zijn holenbroeders. Ze maken zelf een nest in een nestkastje met b.v. de afmetingen van 11 x 11 x 28 cm., met een invlieggat van 32 mm. Het nestmateriaal bestaat vooral uit mos.

Per broedseizoen wordt als regel niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden vijf tot soms 13 eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit. De broedtijd is 12 – 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%. De jonge vogels moeten de eerste dagen in het nest volop levend voer in de vorm van spinnetjes en kleine insecten beschikbaar krijgen. Als ze wat ouder zijn kunnen grote insecten worden gevoerd. In de periode naar de jeugdrui is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Vogellexpresse 2018, no.6, blz. 24 e.v.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.

Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de inheemse vogelsoorten standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Glanskopmees is in hoofdzaak een insecteneter.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit ijzerarm universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.

In de winter schakelt de vogel over op kleine oliehoudende zaden en bessen.

Aanvullend kan onkruidzaad worden verstrekt.

Insecteneters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine D3 worden toegevoegd.

Om het aandeel aan eiwitten op te krikken kan AVES opfok worden verstrekt. Voedseldieren (meelwormen) worden daartoe op een speciaal mengsel gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Glanskopmezen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende vijf jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Glanskopmezen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,5 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de Glanskopmees niet verplicht.

Aanschaf.

De aanschaf van Glanskopmezen als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Glanskopmees is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Glanskopmees een kans van overleving heeft.

Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn,-ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten , uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 63.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvlières en cultuurvogels" 2921*
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars"*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2010, deel 15, ISBN 9788496553682.

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International. 2015. *Parus palustris*. The IUCN Red List of Threatened Species 2015: e.T22735995A66615739.<www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn Fitis

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.019.005

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Phylloscopidae = boszangers
Geslacht: Phylloscopus

Soort: **Phylloscopus trochilus trochilus**

Soorten/ondersoorten:

Van deze soort zijn drie ondersoorten:

Phylloscopus t. acreduta
Phylloscopus t. eversmanni
Phylloscopus t. yakutensis

Land van herkomst:

Geheel Europa

Oorspronkelijk biotoop:

In loof- en gemengde bossen, van laagland tot hoogste Alpine berkenbossen.

Beschrijving vogel:

De vogel heeft een grootte van ca. 11,5 tot 13 cm.

Het is moeilijk het geslacht van vogels te bepalen.

Dit is alleen mogelijk via een DNA onderzoek door daartoe gespecialiseerde bedrijven.

De snavel is kort en spits. De bovensnavel is bruin, de ondersnavel okergeel. De wenkbrauwstreep is zachtgeel. Deze kleur is voor het oog dieper van tint. Onder de wenkbrauwstreep loopt een bruine teugel en oogstreep. De wangstreek is crèmeachtig met een gele waas. De kopbevedering is vanaf het voorhoofd iets olijfgroen en gaat dan over in grauwbrown. Tot in de nek is de kleur iets gespikkeld. De rug is grijsachtig, bruingroen met een groene waas. De stuit is groen.

De keel is crèmeachtig, De borst is zacht crème met een gele waas. De buik en onderlichaam zijn wat helderder van kleur.

De vleugeldeken zijn grijsachtig bruingroen met een groene waas. De vleugel- en staartpennen zijn bruin met een gelige buitenvlag. Bij de armpennen is de buitenvlag lichter, nagenoeg wit van kleur.

De pootkleur is bruin met bruine nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;

- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten
onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie:
Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Fitis wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Fitis is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Fitis toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Fitis is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern.

De Fitis is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bonn.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd.

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtname van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Fitis**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volièr- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen⁹ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Fitis lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij boszangers kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volièr- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Fitis.

De Fitis moet ondergebracht worden in een ruime goed beplante volièr of vlucht.

De volièr moet zo ingericht zijn dat de vogels een uitkijkplek kunnen hebben op een open ruimte om insecten te vangen.

Een koppel heeft tenminste een ruime nodig van bij voorkeur 300 x 200 cm met toch tenminste een hoogte van 200 cm.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volièr of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volièr kan een oplossing zijn. Een tocht- en vorstvrij nachthok is een goede oplossing.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

---

⁹ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Voor de Fitis is aanvullend onderstaand van toepassing:
Als de volièrre of vlucht maar groot genoeg is kunnen de vogels met andere kleine insectenetende vogels samen gehouden worden.
Het is een rustige vogel en niet agressief naar andere vogels toe.

Het fokken met de Fitis.

Fitissen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.
Het broedseizoen begint ongeveer in de maand mei, juni..
De pop maakt zelf een komvormig nest op de grond. Het nest wordt afgeschermd met een dakje van gevlochten grashalmen. Een kleine vliegopening geeft toegang tot het nest dat van binnen is voorzien van een dikke laag veren.. Als nestmateriaal gebruiken ze gras, takjes, mos, vezels en spinrag.
Per broedseizoen wordt niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden drie tot acht eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit.
Tijdens het broeden wordt de pop door de man gevoerd.
De broedtijd is 12 tot 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%.
In de periode naar de jeugdrui is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, febr. 2014, blz. 26 e.v.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.
Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de beschermde inheemse kooi- en volièrevogels standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Fitis is in hoofdzaak een insecteneter.
Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit universeelvoer, insectenpaté, levende meelwormen, buffalwormen, krekels, pinky's en overige insecten.
Aanvullend kan onkruidzaad en ook bessen worden verstrekt.

Insecteneters krijgen geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volièrres verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Algemeen geldt dat vogels die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling vroegtijdig gewend moeten raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

De Fitis kan gedurende vijf jaar als Eigen Kweek ingezonden worden in een kleine kistkooi.

Identificatie en registratie.

Fitissen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,3 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone.

Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Fitissen niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Fitissen als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Fitis is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Fitis een kans van overleving heeft.

Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn, -ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten ,deel 3, uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 83..

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren. 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

Lou Megens, 't Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, Europese cultuurvogels in opmars", 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2004, deel 9, ISBN 8487334695

Links

BirdLife International. 2013. *Phylloscopus trochilus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2013: e.T22715240A50423921. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

www.bec-info.com

Specifieke houderijrichtlijn Tjiftjaf

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.019.018

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Phylloscopidae = boszangers
Geslacht: Phylloscopus

Soort: **Phylloscopus collybita collybita**

Soorten/ondersoorten:

Van deze soort zijn zes ondersoorten.

Land van herkomst:

Geheel Europa

Oorspronkelijk biotoop:

Open bossen met naaldbomen, parken en tuinen

Beschrijving vogel:

De vogel heeft een grootte van 11 cm.

Het is moeilijk het geslacht van vogels te bepalen.

Dit is alleen mogelijk via een DNA onderzoek door daartoe gespecialiseerde bedrijven.

De snavel is kort en spits. De bovensnavel is bruin, de ondersnavel is geelachtig bruin.

De oogring is wit, voor en achter het oog door midden gedeeld. De wenkbrauwstreep is zachtgeel. De kleur is achter het oog zwakker dan voor het oog. De wangstreek is beige, met een gele tint. De kopbevedering is bruin, met een geelgroene was.

De rug is bruingroen met een gele was. De stuit is groen met een geelgroene was.

De keel en borst zijn licht crème, met een variabele gele en beige tint. In de flanken is de kleur beige bruin. De buik en onderlichaam zijn licht crème.

De vleugeldeken zijn bruingroen met een grijze was. De vleugel- en staartpennen zijn bruin, met een smalle gele zoom. De middelste staartpennen hebben een licht grijze zoom. De pootkleur is donkerbruin met donkere nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Tjiftjaf wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van “inheemse beschermde” vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Tjiftjaf is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Tjiftjaf toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Tjiftjaf is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern

De Tjiftjaf is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bonn.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd.

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtname van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Tjiftjaf**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen¹⁰ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en

---

¹⁰ Cie DE&W NBvV, Monografie “*Het communiceren met kooi- en volièrevogels*”, 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Tjiftjaf lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij boszangers kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Tjiftjaf.

De Tjiftjaf moet ondergebracht worden in een ruime goed beplante volière of vlucht.

De volière moet zo ingericht zijn dat de vogels een uitkijplek kunnen hebben op een open ruimte om insecten te vangen.

Een koppel heeft tenminste een ruime nodig van bij voorkeur 300 x 200 cm met toch tenminste een hoogte van 200 cm.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière kan een oplossing zijn. Een tocht- en vorstvrij nachthok is een goede oplossing.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Tjiftjaf is aanvullend onderstaand van toepassing:

Als de volière of vlucht maar groot genoeg is kunnen de vogels met andere kleine insectenetende vogels samen gehouden worden.

Het is een rustige vogel en niet agressief naar andere vogels toe.

Het fokken met de Tjiftjaf.

De vogels zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand mei, juni..

De pop maakt zelf een komvormig in de beplanting van de volière. Een kleine vliegopening aan de zijkant geeft toegang tot het nest dat van binnen is voorzien van een laagje veren. Als nestmateriaal gebruiken ze gras, takjes, mos, vezels en spinrag.

Per broedseizoen wordt niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden drie tot zeven eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit. Tijdens het broeden wordt de pop door de man gevoerd.

De broedtijd is 13 tot 15 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 80%.

In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Fokverslag in archief COM Nederland.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, aug. 2018, no.8, blz.2

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.

Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de beschermde inheemse kooi- en volièrevogels standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Tjiftjaf is in hoofdzaak een insecteneter.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit universeelvoer, insectenpaté, levende meelwormen, buffalowormen, krekels, pinky's en overige insecten.

Aanvullend kan onkruidzaad en ook bessen worden verstrekt.

Insecteneters krijgen geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Algemeen geldt dat vogels die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling vroegtijdig gewend moeten raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

De Tjiftjaf kan gedurende vijf jaar als Eigen Kweek ingezonden worden in een kleine kistkooi.

Identificatie en registratie.

De Tjiftjaf moet als beschermde inheemse vogel voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,3 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone.

Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Tjiftjaf niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van de Tjiftjaf als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Tjiftjaf is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Tjiftjaf een kans van overleving heeft.

Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn -ethiek en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten ,deel 3, uitgave van de NBvV 20185 – 2020, blz. 84.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren. 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

Lou Megens, 't Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, Europese cultuurvogels in opmars", 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2004, deel 9, ISBN 8487334695

Links.

BirdLife International. 2012. *Phylloscopus collybita*. The IUCN Red List of Threatened Species 2012: e.T22715244A39931674<www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

www.bec-info.com

Specifieke houderijrichtlijn Fluiter

2021, versie 1.2

NBvV code G1. 15.019.004

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Phylloscopidae = boszangers
Geslacht: Phylloscopus

Soort: **Phylloscopus sibilatrix**

Soorten/ondersoorten:

Van deze soort zijn geen ondersoorten:

Land van herkomst:

Geheel Europa, uitgezonderd het hoge Noorden.

Oorspronkelijk biotoop:

In loof- en gemengde bossen, van laagland tot hoogste Alpine berkenbossen.

Beschrijving vogel:

De vogel heeft een grootte van ca. 11 tot 12,5 cm.

Het is moeilijk het geslacht van vogels te bepalen.

Dit is alleen mogelijk via een DNA onderzoek door daartoe gespecialiseerde bedrijven.

Het winterkleed is wat fletser van kleur en er is wat minder geel op de borst.

De snavel is kort en spits. De snavel is bruin, met geel aan de basis. De ogen zijn zwart.

De wenkbrauwstreep is breed citroengeel. De oogstreep is grijsgroen. De wangstreek is wat

lichter van kleur. De oorstreek is lichtgeel. De kopbevedering is bruin met een gele tint. De

rug is diep donker mosgroen, met een grijze waas. De stuit is olijfgroen.

De keel en borst zijn lichtgeel. De buik en onderlichaam zijn wit.

De vleugelpennen zijn donkerbruin met een smalle gele buitenvlag. De armpennen en de dekveren zijn meer zwartbruin, met rond de schacht een geelgroene zoom.

De staart is donkerbruin met gele spiegels aan de buitenzijde.

De pootkleur is geelbruin met bruine nagels.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Fluiters wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Fluiters is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Fluiters toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pooring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Fluiters is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern.

De Fluiters is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bonn.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd.

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Fluiters**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen¹¹ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet

---

¹¹ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Fluitert lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij boszangers kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Fluitert.

De Fluitert moet ondergebracht worden in een ruime goed beplante volière of vlucht.

De volière moet zo ingericht zijn dat de vogels een uitkijkplek kunnen hebben op een open ruimte om insecten te vangen.

Een koppel heeft tenminste een ruime nodig van bij voorkeur 300 x 100 cm met toch tenminste een hoogte van 200 cm.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière kan een oplossing zijn. Een tocht- en vorstvrij nachthok is een goede oplossing.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Fluitert is aanvullend onderstaand van toepassing:

Als de volière of vlucht maar groot genoeg is kunnen de vogels met andere kleine insectenetende vogels samen gehouden worden.

Het is een rustige vogel en niet agressief naar andere vogels toe.

Het fokken met de Fluitert.

Fluiters zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand mei, juni..

De pop maakt zelf een komvormig nest op de grond. Het nest wordt afgeschermd met een dakje van gevlochten grashalmen. Een kleine vliegopening geeft toegang tot het nest dat van binnen is voorzien van een dikke laag veren.. Als nestmateriaal gebruiken ze gras, takjes, mos, vezels en spinrag.

Per broedseizoen wordt niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden drie tot acht eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit. Tijdens het broeden wordt de pop door de man gevoerd. De broedtijd is 12 tot 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 90%. In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Een fokverslag is opgenomen in het archief van COM Nederland

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.

Door de NBvV zijn voor de soorten die gerekend worden tot de beschermde inheemse kooi- en volièrevogels standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Fluiters is in hoofdzaak een insecteneter.

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel dan ook uit universeelvoer, insectenpaté, levende meelwormen, buffalowormen, krekels, pinky's en overige insecten.

Aanvullend kan onkruidzaad en ook bessen worden verstrekt.

Insecteneters krijgen geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Algemeen geldt dat vogels die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling vroegtijdig gewend moeten raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

De Fluiters kan gedurende vijf jaar als Eigen Kweek ingezonden worden in een kleine kistkooi.

Identificatie en registratie.

Fluiters moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,3 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone.

Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Fluiters niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Fluiters als volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Fluiter is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Fluiter een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn, -ethiek & Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten ,deel 3, uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 85.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren. 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

Lou Megens, 't Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels" 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, "Europese cultuurvogels in opmars", 2009
Uitgeverij Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Herman Kremers, *Beschermde of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2004, deel 9, ISBN 8487334695

Links

BirdLife International. 2016. *Phylloscopus sibilatrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016:
e.T22715260A87668662. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

www.bec-info.com

Specifieke houderijvoorschrift Alpenheggenmus

2021, versie 1.2

NBvV code: G1. 15.019.030

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Pruneliidae = heggenmussen
Geslacht: Prunella

Soort: **Prunella colaris colaris**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn twee ondersoorten.
Prunella c. montana
Prunella c. subalpina

Land van herkomst:

Midden en Zuid Europa.

Oorspronkelijk biotoop:

Hooggebergte boven de boomgrens.

Beschrijving vogel:

De Alpenheggenmus heeft een grootte van 18 cm.

De kleur van de man en pop verschillen weinig, er is verschil in de kleur in zomer en winter. In winterkleed

De snavel is spits en zwart. Aan de snavelbasis is deze gelig. De oogring is licht van kleur, de iris is bruingeel met een zwarte pupil.

Het voorhoofd en de wangstreek zijn donker grijs. De kopbevedering is grijs met een donkere bewolking. De rug is grijs met een vrij zware bestreping. Dit grijs wordt bruiner in de richting van de vleugels. De stuit en bovenstaart dekveren zijn grijsbruin met een bestreping patroon.

De keel, hals en borst zijn grijs met een donkere bewolking. De buik en flanken zijn kastanjebruin, met een grijze omzoming. Het onderlichaam is lichter bruin en heeft een bestreping in de lengterichting.

De onderstaart dekveren zijn wit en gestreept.

De vleugeldekveren zijn grijs. De vleugelpennen zijn donkerbruin met een lichte zoom op de buitenvlag. Op de armpennen is de omzoming breder. De grote vleugeldekveren zijn zwartbruin. Het uiteinde van deze grotere dekveren zijn wit. Hierdoor ontstaan twee witte vleugelbanden. De staart is grijsbruin met een smalle lichte zoom.

De pootkleur is geelbruin met donkere nagels.

In zomerkleed:

De snavel is diep zwart. De kopbevedering is egale grijs. Ook de buik is egaler kastanjebruin. De witte vleugelbanden zijn veel vager of zelfs verdwenen.

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

Het houden van en fokken met de Alpenheggenmus is alleen mogelijk als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de Regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Alpenheggenmus mogelijk is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring. Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De soort komt voor op bijlage II bij de Bern Convention

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van het houderijvoorschrift voor de **Alpenheggenmus**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen.

Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen¹² van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Alpenheggenmus lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels zijn opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Alpenheggenmus.

De Alpenheggenmus is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooiën heeft de Alpenheggenmus al gauw bij voorkeur een ruimte nodig van b.v. 300 x 100 x 200 cm. (lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren zijn beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

---

¹² Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Voor de Alpenheggenmus is aanvullend onderstaand van toepassing:
Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen.
Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Sijzen bij de vogels worden geplaatst.
De Alpenheggenmussen zijn dan rustige vogels en prachtig om te houden.

Het fokken met de Alpen heggenmus.

Alpenheggenmussen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.
Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april.
Ze maken zelf een nest in de beplanting van de vlucht of volière. Dit komvormige nest wordt gemaakt van kokosvezel en mos.
Per broedseizoen wordt niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden vijf tot zes eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit.
De broedtijd is 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 80%.
In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Fokverslag in archief COM Nederland.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt.
Door de NBvV zijn voor de soorten die worden gerekend tot de Europese Cultuurvogels standardeisen opgesteld.

Voeding drinken en badwater.

De Alpenheggenmus is in hoofdzaak een insecten en vruchtenetende vogelsoort, die bij voorkeur zijn voedsel op de grond zoekt.
Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel uit universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.
Aanvullend kan onkruidzaad en fruit of bessen worden verstrekt.

Insectenetters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine K4 worden toegevoegd.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Alpenheggenmussen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.
Ze kunnen gedurende vijf jaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Alpenheggenmussen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,8 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone.

Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe die de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Alpenheggemus niet verplicht.

(Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Alpenheggenmussen als kooi- of volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt. Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Alpenheggemus is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Alpenheggemus een kans van overleving heeft.

Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn -ethiek en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten , uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 89.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels"* 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars"*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2005, deel 10, ISBN 8487334725.

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006. ISBN 9789073217119

Links.

BirdLife International 2012. *Prunella colaris*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2015.1. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Prunellidae = heggenmussen
Geslacht: Prunella

Soort: **Prunella modularis modularis**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn zeven ondersoorten.

Land van herkomst:

Noordelijk en Centraal Europa.

Oorspronkelijk biotoop:

Vrij dichte parken en tuinen, struikgebieden, ongedunde sparren aanplant, berkenbossen.

Beschrijving vogel:

De Heggenmus heeft een grootte van 15 cm.

De vogelsoort heeft als synoniemen: Bastaardnachttegaal, Blauwpieper.

De kleur van de man en pop verschillen weinig, er is verschil in de kleur in zomer en winter.

In zomerkleed:

De snavel is spits en zwart. De oogring is licht van kleur, de iris is bruingeel met een zwarte pupil.

De oogstreep is grijs. De wangstreek is bruin met fijne donkere strepen en aan de voorzijde witte stipjes. De kopbevedering is leigrijs met een regelmatige bruine en zwarte hamertekening. De nek is egaal leigrijs en gaat over in een bruin rugdek met zware zwarte strepen welke vager wordt in de richting van de vleugels. De stuit en bovenstaart dekveren zijn egaal bruingrijs.

De keel is lijgrijs, de hals is licht wit gespikkeld. De borst is leigrijs met een iets bruine waas.

De buik en onderlichaam zijn grijs met zwarte lengtestrepen. De flanken zijn bruin met donkere strepen. De onderstaart dekveren zijn beige bruin met donkere randen aan de buitenkant van de veer, die een V-vormige onderstaart tekening te zien geeft.

De vleugeldekenveren zijn bruin. De vleugelpennen zijn bruin met een geelbruine buitenvlag.

De binnenste armpennen zijn nagenoeg zwart met een licht crème zoom.

De poten zijn geelbruin met zwarte nagels.

In winterkleed:

De snavel is minder zwart. Er is nu ook een lichte snavelstreep aanwezig. Het leigrijze is minder sprekend door een bruine waas. Op de vleugels is een smal wit vleugelbandje aanwezig.

Status in relatie tot relevante wetgeving.

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Heggenmus wordt gerekend tot de Europese vruchten en insectenetende vogels en heeft daarmee de status van "inheemse beschermde" vogelsoort.

Het houden van en fokken met de Heggenmus is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Heggenmus toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden waarvan blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de voliëre- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtname van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met voliëre- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Heggenmus**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte voliëre- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen¹³ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Heggenmus lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Heggenmus.

De Heggenmus is geen kooivogel en wordt in de avicultuur bij voorkeur gehouden in een volière of vlucht. Om zijn natuurlijk gedrag te kunnen ontplooien heeft de Heggenmus al gauw een ruimte nodig van bij voorkeur 300 x 100 x 200 cm.(lxbxh)

Als verrijking van de volière of vlucht kan enige begroeiing worden aangebracht.

Het verdient aanbeveling de vogels naast het verblijf in volière of vlucht de mogelijkheid te bieden dat ze uit de wind en tochtvrij kunnen zitten.

Een gedeeltelijke overdekte volière of een tocht- en vorstvrij nachthok kan een oplossing zijn.

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Heggenmus is aanvullend onderstaand van toepassing:

Het is niet aan te raden meerdere mannen in dezelfde vlucht of volière onder te brengen.

Als de volière groot genoeg is en goed beplant kunnen Sijzen bij de vogels worden geplaatst.

De Heggenmussen zijn dan rustige vogels en prachtig om te houden.

---

¹³ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Het fokken met de Heggenmus.

Heggenmussen zijn in hun tweede levensjaar broedrijp.

Het broedseizoen begint ongeveer in de maand april.

Ze maken zelf een nest in de beplanting van de vlucht of volièrè. Dit komvormige nest wordt gemaakt van kokosvezel en mos.

Per broedseizoen wordt niet vaker dan tweemaal de gelegenheid gegeven een broedcyclus mee te maken.

Per broedronde worden vijf tot zes eieren gelegd. De pop broedt zelf deze eieren uit.

De broedtijd is 14 dagen. Het uitkomstpercentage is hoog en ligt op zo'n 80%.

In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, dec. 1996, blz. 551

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, nov. 2007, blz. 376

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er sinds 1999 succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt. Daarnaast zijn er meerdere kleurmutaties bij de fokkers ontstaan en erfelijk vastgelegd.

Door de NBvV zijn voor de soorten die worden gerekend tot de Europese Cultuurvogels standaardseisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Heggenmus is in hoofdzaak een insecten en vruchtenetende vogelsoort, die bij voorkeur zijn voedsel op de grond zoekt..

Als belangrijkste bestanddelen bestaat het voedsel uit universeelvoer, insectenpaté, meelwormen, buffalowormen en overige insecten.

Aanvullend kan onkruidzaad en fruit of bessen worden verstrekt.

Insectenetters krijgen vaak geen voedingssupplementen in de vorm van vitamines en eiwitten omdat ze dit al voldoende uit de insecten halen. Toch kan gedoseerd vitamine K4 worden toegevoegd.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volièrès verstrekt in open schalen.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Heggenmussen die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Ze kunnen gedurende vijfjaar als Eigen Kweek worden ingezonden in een kleine kistkooi.

Niet iedere fokker stuurt zijn vogels naar een tijdelijke tentoonstelling. De vogel heeft teveel ruimte nodig om zonder stress deze tijd door te brengen.

Identificatie en registratie.

Heggenmussen moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 2,8 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de Heggenmus niet verplicht.

Aanschaf.

De aanschaf van Heggenmussen als kooi- of volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Heggenmus is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en geen onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Heggenmus een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn, -ethiek en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur.

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de TC Tropische Vogels en Parkieten, uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 88.

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Arnoud B. van den Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, 2021.

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels 2012*
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8.

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3.

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2005, deel 10, ISBN 8487334725.

Links.

BirdLife International 2012. *Prunella modularis*. The IUCN Red List of Threatened Species.
Version 2015.1. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Specifieke houderijrichtlijn Boomklever

2021, versie 1.2

NBvV code cluster 2b, G1.15.018.021

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Sittidae = boomklevers
Geslacht: Sitta

Soort: **Sitta europaea europaea**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn 22 ondersoorten.

Land van herkomst:

Geheel Europa.

Oorspronkelijk biotoop:

Bossen, tuinen en parken.

Beschrijving vogel:

De Boomklever heeft als synoniem: Blauwspecht, Spechtmees

De Boomklever heeft een grootte van 14 cm.

Er is nauwelijks kleurverschil tussen de man en de pop.

De snavel is recht en spits. De bovensnavel is zwart, de ondersnavel is loodgrijs. De oogring is lichtgrijs, de iris en de pupil zijn zwart.

Het voorhoofd is lichtblauw, deze kleur loopt over in de nek, richting rug.

Vanaf de bovensnavel inplant loopt een zwarte oogteugel die door het oog verder als een zwarte oogstreep doorloopt in de nek en iets afbuigt naar de rug. De wang- en oorstreek zijn wit.

De rug is blauw, iets donkerder dan de kopkleur. De stuit is blauwgrijs, de bovenstaart dekveren zijn

blauwgrijs. De keel is wit, deze kleur loopt door in de wang- en oorstreek.

De hals, borst, buik en onderlichaam zijn rossig bruin. De flanken zijn kaneelbruin en lopen naar het onderlichaam wat verder uit in een kastanjebruine kleur. De onderstaart dekveren zijn lichtbruin.

De vleugeldekken zijn blauw. De armpennen zijn blauwgrijs. De grote buitenste slagpennen zijn donkerbruin met een witte buitenvlag. De middelste staartpenen zijn blauwgrijs, de buitenste staartpenen zijn donkerbruin met een gedeeltelijk witte buitenvlag. De pootkleur is geelbruin met donkere nagels. De achterteen is in verhouding lang.

De pop heeft in de flanken een doffere kastanjebruine kleuruiting dan die bij de man.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

- a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;
- b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:
onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
- d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

Het houden van en fokken met de Boomklever is alleen toegestaan als voldaan wordt aan de bepalingen die zijn opgenomen in de regeling natuurbescherming. Deze regeling is een ministeriele regeling bij de Wet natuurbescherming

Deze regeling geeft aan dat het houden van en fokken met de Boomklever toegestaan is als de vogel voorzien is van een door de Minister afgegeven naadloos gesloten pootring.

Daarnaast moet er een registratie hebben plaatsgevonden hebben waaruit blijkt aan wie die ringen zijn afgegeven.

De Boomklever is geplaatst op bijlage II van het Verdrag van Bern.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Least Concern ver 3.1, 2012 = niet bedreigd.

Doelstelling houderijrichtlijn.

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de voliëre- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtname van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met voliëre- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Boomklever**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid door het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte voliëre- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen¹⁴ van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

Gezondheid.

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Boomklever lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn.

Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

Virale aandoeningen

Bacteriële en mycotische aandoeningen

Parasitaire aandoeningen

Metabole en erfelijke aandoeningen

Traumatische aandoeningen

Daarnaast is de Boomklever gevoelig voor ijzerstapeling in de lever (hematomochrosis).

Huisvesting.

Algemeen.

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingsrichtlijnen voor de Boomklever.

De Boomklever is geen kooivogel.

De Boomklever is een volièrevogel. De vogel moet dan ook bij voorkeur ondergebracht worden in een volière of een buitenvlucht.

De minimale afmetingen van de buitenvlucht moeten bij voorkeur 2 x 1 x 2 meter zijn, (lxbxh). De buitenvlucht moet gedeeltelijk overdekt zijn. De vogels worden bij voorkeur gehouden in begroeide vluchten of volièrès. Het bieden van wat natuurlijke beschutting is erg belangrijk

De beplanting kan uit vele soorten bomen, heesters en planten bestaan. Liefst soorten die veel insecten e.d. aantrekken. Daarnaast moet de vlucht of volière voorzien worden van natuurlijke boomstronken en klimbomen (bij voorkeur stammen van een grove den).

Boomklevers zijn sterke vogels, die in de winter in een overdekte buitenvolière gehouden kunnen worden.

---

¹⁴ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Sociaal en soortspecifiek gedrag.

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Boomklever is aanvullend onderstaand van toepassing:

Boomklevers moeten bij voorkeur als koppel in een vlucht of volière onder gebracht worden. Het zijn echte boomklimmers, die zowel omhoog als omlaag langs een boomstam kunnen klimmen.

Spechten kunnen alleen maar omhoog klimmen.

Het fokken met de Boomklever.

Met deze vogelsoort kan in een buitenvlucht of volière worden gefokt.

Medio april beginnen de vogels met de nestbouw. De start van het broedseizoen wordt mede bepaald door een verhoogde aanbod van insecten.

Zij nestelen in een dichte nestkast of broedblok van 28 cm hoog, 13 cm breed, 14,4 cm diep met een invlieggat van 34 mm. Het nestmateriaal bestaat uit schilfers van de bast van de grove den en uit vermolmd hout.

Onder normale omstandigheden kan één broedronde per seizoen gehouden worden.

Meestal worden 4-9 eitjes gelegd, Met tussenpozen van 1 dag worden de eitjes gelegd.

De broedduur is 16 dagen. De pop broedt zelf de eitjes uit.

Het uitkomstpercentage is vrij hoog, zo'n 90%.

De ouders brengen zelf de jongen groot.

In de periode naar de jeugdruï is er geen opvallend sterftcijfer.

Inventarisatie fokverslagen.

BEC info, uitg. Belangenbehartiging Europese Cultuurvogels, nummer 4, 2004, blz.169 e.v.

BEC info, uitg. Belangenbehartiging Europese Cultuurvogels, nummer 4, 2005, blz.216 e.v.

BEC info, uitg. Belangenbehartiging Europese Cultuurvogels, nummer 4, 2006, blz.189 e.v.

BEC info, uitg. Belangenbehartiging Europese Cultuurvogels, nummer 5, 2009, blz.211

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, febr. 2009, blz. 38 e.v.

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, april 2020, no.3 , blz. 10 e.v.

Vogelxpress 2021, no. 3, blz. 10 e.v.

Domesticatie.

Het domesticatietraject heeft zich zodanig ontwikkeld dat er succesvol met de nominaatvorm van deze vogelsoort wordt gefokt. Door de NBvV zijn voor de soorten die worden gerekend tot inheemse beschermde vogels standardeisen opgesteld.

De eerste broedresultaten van de Boomklever bij leden van de NBvV zijn geregistreerd in 2003.

Voeding, drinken en badwater.

Boomklevers zijn inheemse insecteneters.

Als basisvoer geven we een prima (ijzerarm)universeelvoer of eivoer en insectenpaté met een weinig witte meelwormen, wasmotlarven, buffalo's, vliegen, spinnen, sprinkhanen en eivoer. Dit moet dagelijks vers verstrekt worden. Belangrijk is dat het procentuele aandeel dierlijke eiwitten zo hoog mogelijk is.

Daarnaast kunnen ook bessen en ander fruit worden aangeboden. In de winter kunnen kleine zaden aan het menu worden toegevoegd.

Tijdens de opfok moet het menu uit ruim voldoende porties levend voer bestaan.

Nu ook weer zo weinig mogelijk meelwormen.

Deze stimuleren de broeddrijf van de vogels en daardoor worden vaak de nesten met jongen verlaten en beginnen ze weer aan een nieuw legsel.

Bij de opfok van de jongen kunnen ook de nimfen van de meelworm gebruikt worden, de vogels zijn daar dol op. Voedseldieren (meelwormen) worden op een speciaal voedingssubstraat gezet, 24 uur voordat zij aan de vogels gevoerd worden.

Grit, kalk en maagkiesel zijn standaard nodig voor de bevordering van de spijsvertering en de opbouw van calcium.

Om het aandeel eiwitten op te krikken wordt AVES opfok gegeven. Daarnaast vitamine D3 en aanvullende vitaminen en mineralen.

De vogels krijgen naast vers drinkwater ook schoon badwater. Dit wordt in volières verstrekt in open schalen of stromend water in de biotoop volière.

Overigen.

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Boomklevers die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling. De Boomklever kan gedurende twee jaar ingezonden worden op een tijdelijke tentoonstelling. Zij worden daar ondergebracht in een kleine kistkooi.

Identificatie en registratie .

Boomklevers moeten als beschermde inheemse vogels voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring van 3,3 mm waarop vermeld staat: de bond die de ring heeft afgegeven, het jaar waarin deze is afgegeven, de code NL, de ringdiameter, het kweeknummer van de fokker en het volgnummer. Daarnaast is een dergelijke ring voorzien van een breukzone. Bij beschadiging van de ring door b.v. oprekken, zal de ring breken en onbruikbaar worden. Belangrijk is dat de juiste ringmaat is gebruikt..

Deze ringen moeten afzonderlijk worden besteld bij de NBvV

Er dient een administratie bijgehouden te worden waaruit blijkt aan wie een dergelijke ring is afgegeven.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat staat vermeld op bijlage II van het Verdrag van Bern moet via een administratie kunnen aantonen hoe de vogel in bezit is gekomen. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1a)

De registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze registratie is voor de geringde Boomklever niet verplicht. (Besluit natuurbescherming art. 3.27, lid 1 – Regeling natuurbescherming art. 3.24)

Aanschaf.

De aanschaf van Boomklevers als kooi- of volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt.

Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels.

Na aankoop van een vogel bij een fokker moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE.

Bij de Boomklever is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt vastgehouden en onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade.

In geval van ontsnapping is het mogelijk dat de Boomklever een kans van overleving heeft. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn.

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld.

Literatuur

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.

CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen voor Europese Cultuurvogels, deel 3, opgesteld door de keurmeestervereniging Tropische Vogels en Parkieten, uitgave van de NBvV 2015 - 2020, blz. 81

Stichting Diergeneeskundig Memorandum, Tijdschrift Bijzondere Gezelschapsdieren 2013-2

Lou Megens, *'t Jaar rond, over natuur, vogels, biotoopvolières en cultuurvogels'* 2012
Uitgave Welzo bv, serie Over Dieren. ISBN 978 90 5821 632 8

Lou Megens, *Europese cultuurvogels in opmars*, 2009
Uitgave Free Musketeers, ISBN 978 90 484 0873 3

Herman Kremers, *Beschermd of niet...uw vogels en de wet*,
uitgeverij Ornis, 2006, ISBN 9789073217119

Arnoud B van der Berg, *Lijst van Nederlandse vogelsoorten*, januari 2021

John van der Jagt, *Insecteneters in de kijker*, uitg. Speciaalclub Europese Cultuurvogels,

Josep del Hoyo, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*,
uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2007, deel 13, ISBN 9788496553453

Links.

BirdLife International 2012. *Sitta europaea*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.3. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

Bijlage A:

**Huisvestingsmatrix voor vogels uit de cluster 2c.
Insecten- en vruchtenetende inheemse kooi- en volièrè vogels.**

Grootte van de vogel	Jaarcyclus	Huisvesting systeem	Aantal vogels
	Rustperiode	Buitenvolièrè met nachthok Buitenvlucht met nachthok Binnen volièrè Binnen vlucht Vluchtkooi 100 x 100 x 50 cm.	
Van 11 – 14 cm Van 15 – 18 cm. Meer dan 18 cm.	Vorbereiding broedseizoen	Het aanbrengen van nestkastjes in de volièrè, vlucht of nachthok.	
Van 11 – 14 cm Van 15 – 18 cm. Meer dan 18 cm	Broedseizoen	Nestgelegenheid in vluchten, volièrès en aangebouwde nachthokken.	1 koppel
	Rustperiode Incl. ruiperiode	In volièrè, vlucht of vluchtkooi	
Van 11 - 14 cm Van 15 – 18 cm. Meer dan 18 cm.	Vorbereiding deelname aan evenementen	Kooi 40 x 40 x 50 cm. Kooi 50 x 40 x 50 cm Kooi 50 x 50 x 50 cm.	
	Deelname aan tijdelijke evenementen	Voorgescreven Tentoonstellingskooi	1
	Rustperiode	Zie start matrix	

Insecten- en vruchtenetende inheemse cultuurvogels worden gehouden in volièrès en vluchten met, bij voorkeur, een aangebouwd nachthok.

Ter voorbereiding op de deelname aan een tijdelijke tentoonstelling worden de vogels ondergebracht in kooien